

ดอกไม้ใบวรรณคดีไทย ๑๖

โดย บัณฑิต ๒๗

๗๖ หวาย

พิกุลบุณนาคตูมตาด เหียงหาดปลับพลวงหวายหว่า
นมยวงนางแย้มโยทะกา พะวาพะยอมเฟื่องไฟ

วรรณคดี : รามเกียรติ์

พระราชนิพนธ์ : พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

อันตันหวาย ในวรรณคดี ที่กล่าวอ้าง มีหวายนั่ง และหวายดง ดำรงหมาย
พืชในวงศ์ Arecaceae มีทั่วไทย เดิมอยู่ใน วงศ์ Palmae หรือPalmaceae

อันหวายนั่ง ตั้งวงศ์ปาล์ม ต่ำและเตี้ย ไฟป่าเลีย ทนทานได้ ไม่เสียศรี
มีมากมาย ในลาว ชาวอีสานมี งอกงามดี ในทุ่งหญ้า ป่าเต็งรัง

ชื่อละติน Calamus acanthophyllus นำต้นตัด ต้มดื่มกิน ลิ่นรสหลัง
เจริญอาหาร ทานได้ดี มีพลัง ยอดหวายนั่ง ยังบรรเทา เหล่าพิษแมลง

ส่วนหวายดง คงชอบเลื้อย ขึ้นต้นไม้ ลำต้นใหญ่ โคร่เลื้อยเลี้ยว เหนียวและแกร่ง
ชื่อท้องถิ่น หวายใหญ่ หวายชมแรง มีบางแห่ง เรียกหวายนั่ง บ้างเลื้อยครอง

พบหวายดง ป่าดงดิบ ป่าเต็งรัง เพิ่มพลัง ขายให้แกร่ง แรงไม่พร่อง
ดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ ไอ,หม่นหมอง ยอดหวายดง ลองปรุงอาหาร ทานรสดี

ลำต้นอ่อน หน่อหวาย จากใต้ดิน อร่อยลิ้น กินธาตุตั้ง สังกะสี
เจริญอาหาร ทานคลายเครียด ละเมียดดี พลังเซกซี่ ปรี๊ดหลาย ในชายชาญ

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

อันตันหวาย ไม้กุศล ลิ่นสรรพคุณ จักเกื้อกูล หนุนนำส่ง คงสุขสันต์
พบมากมาย ในป่าเขา บ้านเรานั้น ประโยชน์อนันต์ รู้กันดี มีมากมาย

เป็นอาหาร ทานอร่อย ไม่น้อยหนา ฤทธิ์เป็นยา รักษาโรค โศกเศร้าหาย
ทำเตียงตั้ง ช่างงามนัก ประจักษ์ใจ นำซื้อหา นำมาใช้ สบายตัว

อันดาบไทย ใช้หวายทำ จำได้หนา พลศึกษา คราเรียนอยู่ รู้กันทั่ว
จับคู่ฟัน ซ้อมกันนี้ ไม่มีกลัว โดนฟาดหัว ตัวแข็งแรง ทำหน้าทะเล้น

แก้อีหวาย ลวดลายงาม ตามสมัย ชื่อเอาไว้ ใช้พักผ่อน นอนจิบเล่น
หวังรื่นเริง บันเทิงใจ ได้ลมเย็น เกิดประเด็น เห็นไหมเนีย เมียทำมื่น

เราคนซื้อ เมียคนใช้ เตียงหวายนี้ ปลื้มปรีดี ศรีภรรยา หน้าแหม่มขึ้น
เมียสุขสันต์ ลำราญใจ ให้ครีกครั้น แม่หลับตื่น รื่นสุขล้น คนรักเมีย

ไม่เรียวหวาย ให้เสียวจืด ยามฟาดไล่ สอนคนให้ ได้ผลดี ไม่มีเสีย
ในอดีต ศิษย์มีครู รู้จนเพลี่ย แม้ละเหี่ย แต่เพราะรัก จักต้องทน

แปลกใจครั้น มาวันนี้ ดีไม่ได้ เหตุผลใด นั้นไม่รู้ ดูสับสน
พ่อแม่เล่า เข้าข้างบุตร สดกมล ลูกเสียคน ก่นลบหลู่ ครุมากมาย

ม่ายหวายเล่า มาแล้วหนา ขอลาก่อน แสนง่วงนอน ร้อนรุ่ม กลุ่มเหลือหลาย
ถ้ากลับซ้ำ เมียดำแสบ แทบวางวาย ขอคลาไคล วันใหม่นี้ รอที่เดิม

โกวิท ธีรวิโรจน์

กลางป่าเต็งรัง รวมทั้ง ป่าดิบชื้น หนึ่งพีชขึ้น นามหวาย รายไปทั่ว
ทั้งหวายนั่ง หวายดง พงเลื้อยครองกล้ว ถิ่นแถบทั่ว ร้วไพร พิลลลลล

ลำต้นเขียว แตกกอ แยกหน่อได้ รูปทรงใบ ดุจมะพร้าว ครววมองผาด
รายหนามแหลม แซมริมก้าน น่าขยาด เลาะเลื้อยพาด คาคกิงไม้ ไปได้ไกล

ชูก้านดอก ออกช่อ คลอเคียงกัน ตัวผู้เมียนั้น อันละที่ มีดีไซร์
คราติดผล เป็นพวง ยวงเขียวไพร เกล็ดซ้อนไล่ คลุมผล ท้นล่อ

หน่อหวายอ่อน เผือก่อน นำมาแกง
เป็นสมุนไพร แก้ไข้ หวัดลงคอ

ขมรสเผง อร่อยลิ้น อยากกินหนอ
พิษร้อนคลอ ลดพะนอน ก็ผ่อนคลาย

หลากหลายประโยชน์ นำมา พัฒนาหวาย
ตะกร้างาม อร่ามค่า ตะกร้อไทย

ถักลวดลาย กลายเลื้อ เอื้อฉัตรฉาย
เลื่องลือไกล เกมสีกีฬา ส่งงาม

ทำเครื่องเรือน เกลื่อนตา สูงค่ายิ่ง
ขจีกอ หน่อหวาย แล้วยับวาม

ใคร่ชุกอิง พิงนั่งนอน ก่อนค้ำยาม
ประดับสยามประดับใจ หวายไทยเลอ

กุศล คำเพราะ

หวายนั่งและ หวายดง คงพวกปาล์ม
พบหนาแน่น ที่โล่ง ทุ่งหญ้าแถม

ลำต้นตาม ก้านใบ มีหนามแหลม
ป่าเต็งรัง หินทรายแซม ขึ้นได้ดี

ใบสลับ รูปดาบ กาบใบอ่อน
เหลื่องออกนวล ชวนมอง ตรองดูชี

ดอกออกซ้อน ซอกใบ สวยสมศรี
อันหวายนี้ สรรพคุณมี ดีเป็นยา

นำมาต้ม ช่วยให้ เจริญอาหาร
อีกแก้ไอ ดับพิษร้อน อ่อนระอา

เข้าตำรับ ยาพื้นบ้าน ล้านนาหนา
ลดเครียดพา ให้สดชื่น ะริ้นใจ

เครื่องเรือนหวาย ก็ทนทาน งานฝีมือ
ทั้งสวยงาม ทั้งยืนยง คงคู่ไทย

ชื่อระบือ หวายไทย นั้นทำได้
หวายนั่นไซ้รู้ มีคุณค่า ส่งงาม

ศกุนตลา ณ หนองคาย

หวายไม้นี้มีสองพันธุ์ทำฉนง
ว่าเมื่อตอนเรายังเล็กเด็กชุกชน

คือหวายดงหวายนั่งยังฉนง
ไปเก็บผลกินกันมันพันธุ์อะไร

คิดว่าเป็นหวายดงคงใช่หนอ
มีหนามรอบขอบลำต้นและกาบใบ

ลำต้นเขียวแยกแตกกอเถาเลื้อยไหล
ต้นไม่ใหญ่เคลือบไขขาวใบยาวเรียว

ปลายใบแหลมแฉกมีหนามตามริมขอบ
มีก้านยื่นออกไปยาวมากเขียว

หวายดงชอบเลื้อยเลาะเกาะเกี่ยวเลื้อย
ใบลำต้นผลสีเขียวเขียวขจี

หวายดงดอกออกเป็นช่อจากลำต้น
รสรหวานฝาดขนาดเท่าปลายนิ้วชี้

ผลิตเป็นผลกลมเป็นช่อลูกหวายนี้
เปลือกสวยดีเป็นเกล็ดซ้อนซ้อนทับกัน

ต้นหวายดงพบเห็นได้ใกล้ป่าพง
ผลิตผลมาได้ใช้ขยายพันธุ์

ในป่าดงดิบเต็งรังดงป่าลั่น
ในฤดูกาลช่วงมีนาเมษายน

สรรพคุณหวายดงคงรู้เห็น
อีกทั้งยอดหรือหน่อกล่อลำต้น

ทุกส่วนเป็นตำรายาอย่างน่าสน
ต้มหายขมทำแกงหวายได้สังกะสี

ส่วนหวายนั่งยังคงยืนงังงัน
มีหนามแหลมแฉกไฟป่าทนได้ดี

ลำต้นสั้นเตี้ยเล็กป้องหวายพันธุ์นี้
พบมากมีตามทุ่งหญ้าป่าหินทราย

ผลหวายนั่งข้างคล้ายกับหวายดง
อีกเปลือกผลยลหวายดงเป็นเช่นไร

มีลักษณะเป็นทรงกลมหรือรีได้
หวายนั่งไซร้ก็เกล็ดเรียงเยียงเช่นกัน

ทั้งหวายดงหวายนั่งยังประโยชน์
ใช้เป็นยารักษาได้หลายโรคครัน

ไม่มีโทษสรรพคุณหนุนนำนั้น
ที่สำคัญทำแก้อีหวายได้ราคา

จตุพร สุวรรณปากแพรก

หวายหวายหวายกันลายเพราะหวายหวด ก็โดนกันนวดมากับหวายนี้
เพราะชนนักเลงจักต้องโดนตี ทำได้ดีเพราะหวายตีได้สะใจ
ขึ้นชื่อหวายหลายท่านนั้นคงรู้ เพราะได้ดูได้เห็นและได้ใช้
แต่จะรู้เรื่องหวายกันเท่าใด ว่าถึงหวายเมืองไทยอะไรมี
หวายที่ร้ายวันนี้มีสองหวาย หนึ่งนั้นไซ้หวายนั่งหวายเล็กนี้
สองหวายดงเป็นหวายขนาดกลางดี สองหวายที่นำมาเป็นยาไทย
หวายนั่งจะขึ้นแน่นในที่โล่ง ป่าหญ้าโปร่งได้ป่าเต็งรังไหนไหน
หวายดงจะขึ้นป่าเต็งรังดิบขึ้นใจ ทั้งสองหวายมีหนามได้ทั่วไปนา
สรรพคุณหวายนั่งใช้รากหวาย ผสมได้กับเฉียงพรวงแอมหา
ทำให้เจริญอาหารได้ตลอดเวลา ยอดอ่อนใช้เคี้ยวกินเป็นยาได้ผลดี
ส่วนหวายดงใช้รากหรือยอดได้ นำมาต้บพิษร้อนพิษไข้ได้ฉะนี้
หน่อหวายมีรสขมนำมาต้มขมไม่มี ธาตุสังกะสีให้เจริญอาหารใจ

www.phargarden.com
by Sudarat Homhual

www.phargarden.com
by Sudarat Homhual

ประโยชน์นำมาปลูกเป็นไม้ประดับ
ทำกระบุงbungก็โตะตั้งตั้งเรียงสบาย

หรือมาจับทำเครื่องใช้ได้มากมาย
เฟอร์นิเจอร์มากมายงามโสภี

เป็นไม้มีคุณค่าของคนไทย
หาแหลแลคก็ขึ้นเงามากมี

เพราะได้ใช้ประโยชน์สุดสดศรี
ส่งเสริมดีมีกะตั้งคั่นงับนอน

อานนท์ สรวิสูตร

ยามเป็นเด็กเล็กอยู่ครูสอนสั่ง
ใช้หวายปราบขนากันนั้นนานมา

เหลือกำลังแสนดีหรือไรหนา
เรียนวิชาเคียวเข็ญค่อยเป็นไป

ต้นหวายใช้กันนี้มีสองอย่าง
ทั้งสองอย่างขึ้นได้มีทั่วไป

คือหวายนั่งและหวายดงไม่สงสัย
ประโยชน์ใช้มีหลากหลายนา

ต้นหวายนั่งเหมือนปาล์มมีหนามแหลม
ดอกเป็นช่อดงงามอร่ามตา

ออกเห็นแซมตามลำต้นกิ่งก้านหนา
เหลืองอร่ามตามตามชอกใบ

ผลเป็นรูปทรงกลมมันสมส่วน
ขอบสีเข้มเมล็ดรียู่ข้างใน

เป็นเกล็ดสีครีมนวลดูสวยใส
ประโยชน์ใช้เป็นยารักษาตน

สรรพคุณหวายนั่งนั้นใช้ได้
ยอดหวายนำมาใช้อย่างแยบยล

กระตุ้นให้กินอาหารนั้นหวังผล
รักษาพิษมากล้นคนชอบใจ

หวายหนึ่งนั้นเรียกกันว่าหวายดง ต้นยาวตรงเป็นเถาสีเขียวใส
ตามลำต้นมีหนามทั้งกาบใบ เคลือบด้วยไขใบเขียวดูเรียวยาว

มีช่อดอกออกมาจากลำต้น กลายเป็นผลทรงกลมสีเหลืองขาว
เนื่อรสฝาดเมล็ดแข็งเปลือกแฉวาว ติดดอกราวน้ำแล้งดินแห้งกรัง

สรรพคุณยาไทยใช้ห้วราก กินได้มากถอนไข้ได้ฉมัง
แก้ร้อนในได้เสริมเพิ่มพลัง ใช้ได้ตั้งสมุนไพรที่ให้คุณ

ปัจจุบันต้นหวายใช้กันมาก ทั้งต้นรากยอดหน่อพอเกือหนุ่น
ต้องช่วยกันรักษาไว้ได้เจือจุน พืชมีคุณดูแลไว้ไม่สูญพันธุ์

อัญชลี ณ เชียงใหม่

